

Kim Räisänen

Kieli ja kommunikaatio

Haasteita dokumenttielokuvan *Kaunis – mutta erilainen*
tuotantoprosessissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuvan ja television koulutusohjelma

Opinnäytetyö

15.11.2013

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Kim Räisänen Kieli ja kommunikaatio. Haasteita dokumenttielokuvan <i>Kaunis – mutta erilainen</i> tuotantoprosessissa 21 sivua + 1 liite 15.11.2013
Tutkinto	Medianomi (AMK)
Koulutusohjelma	Elokuvan ja television koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Elokuva ja televisiotyö
Ohjaaja	Lehtori Teija Voudinmäki
<p>Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen. Se sisältää teososana dokumenttielokuvan <i>Kaunis – mutta erilainen</i> sekä kirjallisen osan, jossa tutkitaan tuotannon prosessia tuottajan ja toimittajan kaksoisroolin sekä kommunikaation näkökulmista. Haasteen tähän antoi dokumentin aihe sekä se, että dokumentin keskeiset henkilöt eivät ole äidinkieleltään suomea puhuvia, joskin työkielenä oli suomi.</p> <p>Kirjallisessa osassa pohditaan, miten työskentely suomea ei äidinkielenä puhuvien henkilöiden kanssa vaikutti kaksoisrooliin ja kommunikaatioon sekä millaisia haasteita tämä toi tuottaja-toimittajalle. Lopuksi pohditaan, miten tällaisia tuotantoja voitaisiin kehittää.</p> <p>Tiedonhankintamenetelmänä on käytetty oman työn havainnointia ja reflektointia työpäiväkirjan avulla, ja lisäksi on hyödynnetty omaa kokemusta kyseisessä tuotannossa. Dokumenttielokuva <i>Kaunis – mutta erilainen</i> toimii tässä case studyna eli tapaustutkimuksena, jonka avulla esittämiäni kysymyksiä tutkin ja reflektoin. Lisäksi tietoa on hankittu alan kirjallisuudesta ja muista lähteistä.</p> <p>Työssä käy ilmi, että ennakkosuunnittelulla ja tuotannon huolellisella esivalmistelulla on keskeinen merkitys tuotannoissa. Huolella suunniteltu aikataulu ja käsikirjoitus auttavat tuotannon edetessä. On myös tärkeää sopia dokumentin työnjaosta etukäteen. Erilaisella työskentelytapailla ja kielitaidon puutteella oli selvä vaikutus asioiden sujuvuuteen työstettäessä dokumenttia.</p>	
Avainsanat	dokumenttielokuva, elokuva, tuottaja, toimittaja

Author(s) Title Number of Pages Date	Kim Räisänen Language and Communication. Challenges in the Production Process of the Documentary film <i>Beautiful - But different</i> 21 pages + 1 appendix 15 November 2013
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Film and Television Work
Instructor	Principal Lecturer, MA Teija Voudinmäki
<p>This final thesis is divided into two parts. It includes a documentary film called <i>Beautiful – But different</i>, as well as the written part of the examination process in the production of producer's and journalist's dual role, as well as the communication point of view. The challenge of this document was the fact that the document's key people are not native Finnish speakers, although the working language was Finnish.</p> <p>The written section discusses how the work with non-native Finnish speakers affected the double role and communication, as well as what kinds of challenges this brought for the producer and the journalist. Finally, the work discusses how these productions could be developed.</p> <p>The information retrieval method utilized the observation of the author's personal work, with the help of learning diaries and the author's personal experiences in the production. The documentary film <i>Beautiful – But different</i> is a case study that allows questions raised by the investigation, and how I reflect. In addition, information was obtained from literature and other sources.</p> <p>The study verifies that advanced planning and production of a careful preparation is crucial in these productions. The carefully planned schedule and manuscript help carrying out the production. It is also important to agree the terms of the division of the duties in advance. The different work culture and the lack of the language skill had a clear effect on the fluency of matters when preparing the document.</p>	
Keywords	documentary, film, producer, journalist

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Maahanmuuttajat Suomessa	3
2.1	Maahanmuuttajien määrä ja Suomeen saapumisen syyt	3
2.2	Integroitumisen esteet ja edellytykset	4
3	Dokumentin tuotannon esittely	5
3.1	Kahden keikka	5
3.2	Työnkuvat	6
3.3	Kieli ja kommunikaatio	7
3.4	Käsikirjoitus, kuvauskalusto ja budjetti	8
3.5	Tuotantoluvan hakeminen ja tuotantokokous	8
4	Dokumenttituotannon prosessit tuottajan ja toimittajan näkökulmista	9
4.1	Esituotanto ja ennakkosuunnittelu	9
4.2	Dokumenttielokuvan <i>Kaunis - mutta erilainen</i> tuotanto	9
4.2.1	Toimittajan työ sisältää tukemassa	9
4.2.2	Kuvaukset sisältää tukemassa	11
4.3	Jälkituotanto	13
4.3.1	Aikataulut	13
4.3.2	Leikkaus	13
4.3.3	Ääni, musiikki ja grafiikka	14
5	Tulokset ja johtopäätökset	14
5.1	Tuotannon ennakkosuunnittelu	14
5.2	Kuvaukset	15
5.3	Jälkituotanto	16
5.3.1	Aikataulut ja niiden toteutuminen	16
5.3.2	Leikkaus	16
5.3.3	Ääni, musiikki ja grafiikka	16
6	Yhteenveto	17
	Lähteet	20
	Liitteet	
	Liite 1. Työsuunnitelma	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Se sisältää teososana dokumenttielokuvan *Kaunis – mutta erilainen* sekä kirjallisen osan. Opinnäytetyön kirjallisessa osassa kuvataan dokumenttielokuvan *Kaunis – mutta erilainen* tuotannon prosessia tuottajan ja toimittajan kaksoisroolin sekä kommunikaation näkökulmista. Haasteen tähän antoi dokumentin aihe – maahanmuuttajien haasteet suomen kielen oppimisessa – sekä se, että dokumentin keskeiset henkilöt ovat ei äidinkielenään suomea puhuvia ihmisiä, joskin työkielenä oli suomi.

Miten työskentely ei suomea äidinkielenään puhuvien henkilöiden kanssa vaikutti kaksoisrooliin ja kommunikaatioon? Tai päinvastoin? Millaisia haasteita tämä tuottaja-toimittajalle ja kommunikaatioon toi? Entä miten tällaisia tuotantoja voitaisiin kehittää?

Tiedonhankintamenetelmänä on käytetty oman työn havainnointia ja reflektointia työpäiväkirjan avulla, ja lisäksi on hyödynnetty omaa kokemusta kyseisessä tuotannossa. Dokumenttielokuva *Kaunis - mutta erilainen* toimii tässä case studyna eli tapaustutkimuksena, jonka avulla esittämiäni kysymyksiä tutkin ja reflektoin. Lisäksi tietoa on hankittu alan kirjallisuudesta ja muista lähteistä.

Dokumentin ohjaaja Khosro Azizi Asl on minulle entuudestaan tuttu opinnoistani Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Hän otti minuun yhteyttä marraskuun alussa 2012 koskien hänen omaa opinnäytetyötään *Kaunis – mutta erilainen*, josta puuttui opiskelijatuottaja. Hän kertoi dokumenttisuunnitelmistaan sekä antoi yleiskuvan aiheesta, jossa pääosassa olisi maahanmuuttajien suomen kielen oppiminen. Ohjaaja on taustaltaan maahanmuuttaja, joka on opetellut suomen kielen aikuisena.

Olen aina ollut kiinnostunut maahanmuuttajista ja heidän sopeutumisestaan sekä integroitumisestaan Suomeen. Maahanmuuttajat ovat kasvava väestö Suomessa etenkin pääkaupunkiseudulla, ja ystäväpiiriini kuuluukin Suomeen mm. Afrikasta ja Aasiasta tulleita henkilöitä. Lukuisat matkat eri maihin sekä tutustuminen niiden kulttuureihin ja uskontoihin ovat lisänneet kiinnostustani ulkomaalaistaustaisia ihmisiä kohtaan. Tämän vuoksi maahanmuuttajien suomen kielen oppimiseen keskittyvän *Kaunis – mutta erilainen* -dokumenttielokuvan tekemiseen oli helppo lähteä mukaan.

Dokumentin tavoitteena on kertoa maahanmuuttajien asemasta Suomessa sekä suomen kielen merkityksestä ulkomaalaistaustaisten henkilöiden elämässä. Dokumentissa tarkastellaan suomen kielen merkitystä työelämässä sekä sitä, kuinka haastavaa ja vaikeaa on opiskella ulkomaalaisena suomen kieltä. Dokumentin tavoite on myös kertoa, millainen prosessi on opiskella vierasta kieltä.

Suostuttuani mukaan dokumenttiin keskustelimme ohjaajan kanssa dokumentin sisällöstä. Ohjaajalla oli hienot suunnitelmat sekä tarkat kuvauspaikat ja haastateltavat mielessä. Hän ei kuitenkaan pysty täyttämään oppilaitostuotannon edellyttämiä papereja suomeksi, eikä hän myöskään halua mielellään tehdä haastatteluja suomen kielellä. Ohjaaja pyysikin minua tekemään dokumentissa tuottajan roolin ohessa myös toimittajan osuuden. Sanoin suostuvani molempiin rooleihin ja otin tehtävän vastaan. Minulla on myös työkokemusta toimittajana, ja olen tehnyt useita haastatteluja.

Ohjaaja ehdotti, että voisimme tehdä dokumentin kahdestaan. Tiedostimme, että siitä tulisi erittäin työläs prosessi. Etenkin ohjaajalla oli dokumentin onnistumisen kannalta keskeinen rooli, sillä hän toimi myös projektin ohjaaja-käsikirjoittajana, kuvaajana, äänittäjänä sekä leikkaajana. Kahden miehen työnjaossa myös minulla oli tärkeä rooli, sillä olin toimittaja ja tuottaja sekä hoitelin mahdollisuuksien mukaan myös muita eteen tulevia asioita.

Kaunis – mutta erilainen -dokumentin tekeminen ei sujunut kuitenkaan täysin ongelmitta. Pitkään ohjaajan kanssa yhteisymmärryksessä ollut päähenkilö vetäytyi yllättäen projektista tammikuun alussa ulkomaille muuton vuoksi. Vastoinikäymisistä johtuen ohjaaja pyysi minua etsimään uuden päähenkilön dokumenttiin. Tämä ei kuitenkaan onnistunut. Opinnäytetyötä ohjaava lehtori ehdotti, että päähenkilö voisi olla ohjaajan luokkatoveri. Hän oli maahanmuuttaja, joka opetti suomea maahanmuuttajille. Valitettavasti hän kuitenkin kieltäytyi roolista.

Päädyin pyytämään Eiran aikuislukioista maahanmuuttajille suomea opettavaa opettajaa haastateltavaksi. Laitoin myös haastattelupyynnön voimavarakeskuksen puheenjohtajalle Monikanaiset-Liitto ry:hyn. Nämä vaihtoehdot eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta, ja jouduimme taas vaikeaan tilanteeseen. Uuden päähenkilön etsiminen olisi jälleen kovan työn takana, ja olimme jäljessä tuotannollisista aikatauluista.

Koska päähenkilön löytäminen osoittautui mahdottomaksi useista yhteydenotoistani ja yrityksistäni huolimatta, sovimme ohjaajan kanssa, että otan yhteyttä Suomeen runsas kaksikymmentä vuotta sitten saapuneeseen tunisialaiseen ystävääni, joka voisi olla dokumentin päähenkilö. Soitin hänelle asiasta, ja hän suostui tulemaan dokumenttiin mukaan.

2 Maahanmuuttajat Suomessa

2.1 Maahanmuuttajien määrä ja Suomeen saapumisen syyt

Vieraskielisten määrä oli vuoden 2012 lopussa 266 949, mikä oli 4,9 prosenttia väestöstä. Suurin vieraskielisen ryhmä oli venäjää äidinkielenään puhuvat. Seuraavaksi suurimmat vieraskieliset ryhmät olivat vironkieliset, somalinkieliset, englanninkieliset ja arabiankieliset. (Tilastokeskus 2012, 1.) Tilastokeskuksen vuoden 2011 katsauksessa taustamaittain tarkasteltuna ulkomaista syntyperää olevista suurin ryhmä oli henkilöt, jotka tulevat Neuvostoliitosta tai Venäjältä. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat virolaistaustaiset, somaliaistaustaiset, irakilastaustaiset, entisestä Jugoslaviasta tulevat sekä kiinalaistaustaiset. (Tilastokeskus 2011, 3.)

Maahanmuuttajien määrä on kasvamassa Helsingin seudulla uskottua nopeammin. Vieraskielisten määrä on kaksinkertaistumassa seuraavien parinkymmenen vuoden aikana. (Gestrin-Hagner 2013.) Helsingin kaupungin tietokeskuksen ennusteen mukaan Helsingin vieraskielisen väestön määrä kasvaa nykyisestä vajaasta 12 prosentista lähes 21 prosenttiin vuonna 2030. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2012, 36.)

Yleisimmät syyt muuttaa Suomeen liittyvät perheen yhdistämiseen, poliittiseen turvapaikan hakuun, työhön sekä opiskeluun. Maahanmuuttajabarometrin mukaan työ on tärkein syy Suomeen muuttoon koko aineiston tasolla. Somalian ja Irakin kansalaisista suurin osa on tullut Suomeen pakolaisena. Valtaosalle thaimaalaisista avioliitto Suomessa asuvan kanssa oli keskeinen syy Suomeen muuttoon, kun taas virolaisten vastauksissa korostui työ. Maahanmuuttajien yleisimmät syyt saapua Suomeen ovat perhesyyt (esim. yhteiselämä Suomessa asuvan kumppanin kanssa; puolison työs-kentely Suomessa; lapsen saaminen suomalaisen kanssa), juurien oleminen Suomessa, turvallisuus (esim. poliittinen turvapaikka; turvallisempi tulevaisuus lapsille),

toimeentuloon liittyvät seikat (esim. työttömyys omassa maassa) ja sairaudet (esim. krooniset sairaudet; puolison sairastuminen tai hoitaminen). (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 14.)

2.2 Integroitumisen esteet ja edellytykset

Maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta yksi tärkeimmistä tekijöistä on suomen kielen taito ja sen oppiminen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 20).

Maahanmuuttajan puutteellinen kielitaito voi vaikeuttaa työhön integroitumista. Suomen kielen taito on usein keskeistä työn sujumisen kannalta, mutta lisäksi se auttaa työyhteisöön sisälle pääsemisessä, sosiaalisten suhteiden luomisessa ja sujuvoittaa yhteistyötä. Kun työn kvalifikaatiovaatimukset ovat muuttuneet, yhä useammissa töissä edellytetään hyviä vuorovaikutustaitoja ja samanmielisyyttä, jolloin kulttuurisesti erilaisten taustan ja heikomman kielitaidon omaavat maahanmuuttajat joutuvat helposti eriarvoiseen asemaan. (Työterveyslaitos 2009, 24.)

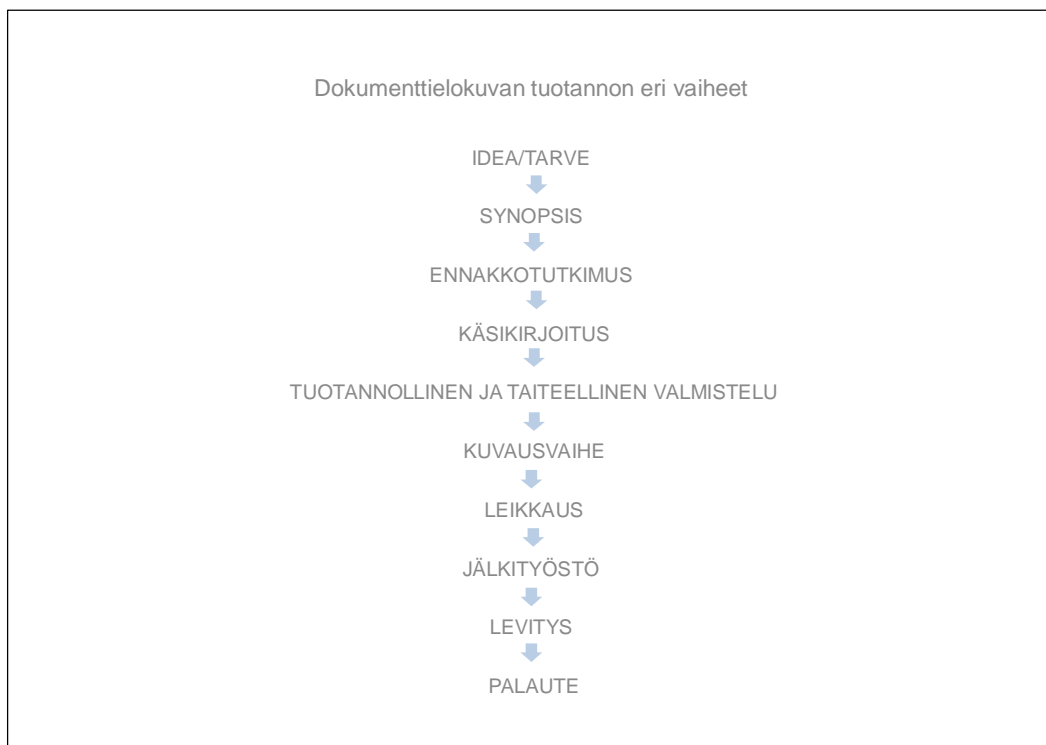
Suomen kielen taito on erittäin merkittävässä osassa työnhaussa. Hyvä kielitaito edesauttaa maahanmuuttajan integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan (Holm, Hopponen & Lahtinen 2008, 39). Globalisaatio ja kansainvälistyminen ovat johtaneet siihen, että hyvän kielitaidon merkitys korostuu työelämässä. Maahanmuuttajien tai vieraskielisten henkilöiden onkin vaikea saada työpaikka Suomesta, mikäli heidän kielitaitonsa on rajallinen. Toisaalta heidän osaavat äidinkielenään jotakin ”vierasta” kieltä, mikä voi olla merkittävä etukin.

Toisaalta maahanmuuttajien kannalta ensisijaisen tärkeitä on ensimmäinen työpaikka, joka avaa ovia eteenpäin suomalaisilla työmarkkinoilla. Kielitaidon puute ei tutkimuksen mukaan ole ratkaiseva este maahanmuuttajan työllistymiselle. Uuden teknologian ja hyvän suunnittelun avulla tätä estettä voidaan entisestään madaltaa. (Holm, Hopponen & Lahtinen 2008, 39.)

3 Dokumentin tuotannon esittely

Dokumenttielokuvan tekeminen on prosessi, joka alkaa ideasta, jota testataan ja kehitellään. Idea kirjoitetaan synopsiksen muotoon, joka muokataan käsikirjoitukseksi. Kuvausten ja leikkausten jälkeen hoidetaan äänityöt. Äänet leikataan, muokataan, lisätään musiikki ja ehkä spiikkejä. (Aaltonen 2011, 41–42.)

Dokumenttielokuvan tekemisen prosessi jaetaan neljään päävaiheeseen: käsikirjoittamiseen ja aiheen kehittelyyn (script and development), esituotantoon (preproduction), varsinaiseen tuotantoon (production) ja jälkituotantoon (postproduction). Jokainen päävaihe jakautuu pienempiin alavaiheisiin. (Aaltonen 2006, 109.)

Kuvio 1. Elokuvatuotannon vaiheet. (Aaltonen 2006, 109.)

3.1 Kahden keikka

Dokumentin *Kaunis – mutta erilainen* työryhmäksi tuli vain kaksi henkilöä, joiden toimenkuvat määriteltiin suunnitteluvaiheessa. Opiskelijatoverini toimi ohjaajana, ja hän hoiti myös äänityksen sekä leikkauksen. Minun roolini oli olla tuottaja ja toimittaja. Tuottajan roolissa tehtäväni oli huolehtia tuotantosopimusten laatimisesta, budjetin

tekemisestä, kaluston varaamisesta ja soveltuvin osin osallistua myös käsikirjoituksen kehittämiseen. Vaikutin myös elokuvan sisällön muovautumiseen. Tuottajana minun täytyi pitää kaikki langat käsissä ja valvoa tuotannon onnistumista koko prosessin ajan. Yhteistyön on sujuttava kitkattomasti ohjaajan kanssa, jotta päästään hyvään lopputulokseen. Kun kuvaukset loppuivat, oli tehtävänäni valvoa, että leikkaus ja äänityöt edistyivät, sekä hoidettava dokumentin loppuraportointipaperit kuntoon aikataulun puitteissa.

3.2 Työnkuvat

Toimittaja

”Varsin harvoin tv-dokumentin käsikirjoittaja on joku muu kuin toimittaja itse, mutta seläistakin tapahtuu” (Saksala 2008, 49). Dokumenttimme kohdalla asia oli juuri näin, sillä käsikirjoittaja-ohjaaja ei halunnut tehdä toimittajan roolia dokumentissa.

Useimmiten toimittaja taustoittaa ja rajaa aiheen, laatii kuvauskäsikirjoituksen, tekee haastattelut, ideoi ja ohjaa tarvittavat kuvaukset, laatii leikkauskäsikirjoituksen, valitsee musiikin sekä tilaa grafiikan ja kirjoittaa sen sisällön. On myös yleistä, että toimittaja istuu leikkaajan kanssa koko prosessin ajan editissä ja hyväksyttää koko ohjelman vaihe vaiheelta tuottajalla. Yleensä kokonaisvastuu on tuottajalla, mutta myös toimittajan rooli on erittäin merkittävä, sillä ohjelma on toimittajan oma persoonallinen luomus. (Saksala 2008, 50.)

Tuottaja

Tuottaja toimii yleensä projektin työnjohtajana ja vastaa siitä, että kaikki tekevät parhaansa ja tulevat toimeen keskenään. Tuottaja on etenkin taloudellinen, taiteellinen ja psykologinen johtaja. Tuottajalta vaaditaan taitoa johtaa omaa tiimiä ja projektia. Tuottaja valvoo myös projektin etenemistä ja huolehtii siitä, että saavutetaan haluttu lopputulos. (Bertling, Rantala & Saksala 2007, 7–8.)

Tuottaja vastaa elokuvan taloudellisesta ja tuotannollisesta kokonaisuudesta, hän johtaa ja organisoii tekoprosessia. Tuottaja on henkilö, jonka kanssa ohjaaja ideoi, kehittää ja vie projektia eteenpäin. (Aaltonen 2011, 52.)

Tuottajalla on eniten vaikutusvaltaa projektin suunnitteluvaiheessa, kun ohjelmalle luodaan puitteita ja tekijätiimiä kootaan kasaan. Tuottajan onkin huolehdittava tarkasti

siitä, että kokonaisuus on hallinnassa. (Saksala 2008, 53.) Tässä kohtaa olen täysin samaa mieltä, sillä nimenomaan suunnitteluvaiheessa pääsin kertomaan omia ajatuksia ja ideoitani ohjaajalle. Sovimme kuitenkin, että mikäli saisin hyvän idean kesken haastattelun, voisin tehdä hieman muutoksia sisältöön ja haastattelun rakenteeseen haastattelutilanteissa.

Toimittajalla ja tuottajalla on tärkeä rooli ohjelman alkuvaiheessa, sillä he hiovat ohjelmaideaa yhdessä eteenpäin. Toimittaja taustoittaa, rajaa aihetta, hakee näkökulmaa. Saksalan mukaan vastuu ohjelmasta siirtyy jo alussa pitkälti toimittajalle. Tuottaja vastaa myös kaikista ohjelmaprojektiin liittyvistä sopimuksista. (Saksala 2008, 54.)

3.3 Kieli ja kommunikaatio

Ohjaajan suomen kielen puutteellinen kirjallinen taito aiheutti epäselvyyksiä jo käsikirjoitusvaiheessa. Käsikirjoitus ja synopsis täytyi muokata uudestaan, jotta ne olisivat ymmärrettäviä – ja myös siksi, että ymmärtäisin itse, mistä dokumentissa oli kyse ja mikä oli dokumentin ydin. Lisäksi kaikki käytännön asiat piti varmistaa, jotta työnjako toimisi eri työvaiheissa. Erilaisella työkulttuurilla ja kielitaidon puutteella oli selvä vaikutus asioiden sujuvuuteen työstettäessä dokumenttia. Tuottajana jouduin painottamaan, että kuvauslupien ja sopimusten pitää olla selvillä ennen kuin kuvauksiin voidaan ryhtyä. Lisäksi dokumentin leikkaus viivästyi ainakin osin ohjaajan puutteellisen kielitaidon vuoksi. Tässä myös kulttuurilliset erot vaikuttivat kommunikaatioon, sillä esimerkiksi yhteisten kellonaikojen noudattaminen oli haastavaa.

Pyrin aina soittamaan ohjaajalle, jos minulla oli jotakin tärkeää asiaa koskien dokumenttia. Mielestäni se oli paras tapa saada viesti perille, jolloin pystyimme keskustelemaan asioista. Olisin kuitenkin voinut aina puhelinkeskustelun päätteeksi laittaa ohjaajalle vielä tiivistetyn koosteen asioista sähköpostitse, jolloin hän olisi voinut vielä kaikessa rauhassa lukea ne ajatuksella. Puheessa on se ongelma, että se on nopeaa, eikä vieraskielinen välttämättä ymmärrä kaikkia sanoja ja pääse näin ollen asiayhteyteen kiinni. Olin myös melko vaativa viestien ja tapaamisten suhteen, ja ehkä siinä olisi voinut olla hieman löysempi ote.

3.4 Käsikirjoitus, kuvauskalusto ja budjetti

Käsikirjoituksen tekeminen ja muokkaaminen oli projektin alkuvaiheessa haastavaa. Ohjaajalla oli tarkka näkemys aiheesta, mutta kielellisten puutteiden vuoksi näkemys ei välittynyt. Sovimme ohjaajan kanssa, että hän tekisi alustavan käsikirjoituksen, jonka jälkeen muokkaisin tekstiä. Muokkauksen jälkeen palautin tekstin takaisin ohjaajalle, jotta hän hyväksyisi, että korjattu teksti vastasi hänen omia näkemyksiään. Hionnalla ja keskustelulla saimme käsikirjoituksen sisällön ja ajatuksen toimimaan.

Ohjaaja oli päättänyt jo ennen kuvausten aloittamista, että pääosa tullaan kuvaamaan hänen kalustollaan. Myös Metropolian kuvauskaluston lainaaminen onnistui hyvin, sillä teimme kalustovarauksen hyvissä ajoin ennen kuvauksia, jotta tarpeellinen kalusto oli saatavissa. Ensimmäisissä kuvauksissa lainasimme valoja ja kamerasliden.

Kuvaukset tapahtuivat Helsingin Toukolassa, Espoon Kivenlahdessa sekä Aralis-kirjastokeskuksessa Hämeentiellä.

3.5 Tuotantoluvan hakeminen ja tuotantokokous

Koulutusohjelmassamme tuotantoluvat myöntää Tuotantokokous, joka kokoontuu kerran kuussa käsittelemään opiskelijoiden hakemuksia. Hakemukset liitteineen pitää toimittaa oppilaitoksen tuottajalle tietyn aikataulun mukaisesti.

Tuotantoluvan hakeminen ja saaminen oli työlästä, sillä kun lähdin mukaan dokumenttiin, meillä oli reilu viikko aikaa saada kasaan koko dokumenttiin liittyvät asiakirjat sekä paperit. Saimme hyvin tiukat ohjeet paperien täyttämiseen. Ryhdyin toimeen kuitenkin ripeällä asenteella, ja reilussa viikossa sain tehtyä valmiiksi budjettisuunnitelman ja synopsiksen sekä ohjaajan tekemän käsikirjoituksen muokkaamisen tuotantoluvan hakemista varten.

Sovimme ohjaajan kanssa, mistä asioista hän kertoisi tuotantokokouksessa. Tuotantokokouksessa hän olikin suurimman osan ajasta äänessä, ja esitteli aiheen ja dokumentin mainiosti. Minä seurasin taustalla ja kerroin omia näkemyksiäni dokumentista. Lopulta saimme palautteen sekä tuotantoluvan dokumenttiin, jonka tekijänoikeuksien haltija on Metropolia AMK.

4 Dokumenttituotannon prosessit tuottajan ja toimittajan näkökulmista

Tässä kirjallisuusosassa kuvataan dokumenttituotannon prosessit tuottajan ja toimittajan työn näkökulmista. Tarkoituksena on selvittää, miten tuottajan ja toimittajan roolien tekeminen onnistuu samanaikaisesti dokumenttielokuvan prosesseissa.

4.1 Esituotanto ja ennakkosuunnittelu

Kohtasimme paljon vastoinkäymisiä dokumentin edetessä, koska ennakkosuunnittelu oli jäänyt puutteelliseksi. Suurimpia ongelmia aiheutti haastateltavien ja oikeiden henkilöiden löytäminen. Etenkin jo ennalta sovitun päähenkilön yllättävä vetäytyminen dokumentista oli todella kova takaisku, sillä uuden päähenkilön etsimiseen ei ollut riittävästi aikaa.

Paljon ongelmia tuotti se, että emme tiedäneet vielä kuvausten alkaessa, kuinka paljon kuvattavia meillä tulisi olemaan, tai kuinka monta kuvauskertaa joutuisimme tekemään. Esimerkiksi kuvauksista puuttui joka kerta kuvaussuunnitelma ja kuvaamaan menttiin vain keskustelupohjalta.

4.2 Dokumenttielokuvan *Kaunis - mutta erilainen* tuotanto

4.2.1 Toimittajan työ sisältää tukemassa

Ohjaaja teki taustatyön ja suunnittelun dokumenttiin. Minä tulin mukaan vasta projektin käynnistyttyä. Sain ehdotuksia kuvattavista henkilöistä sekä päähenkilön nimen, joihin tulisin ottamaan yhteyttä sähköpostilla tai puhelimella. Koska varsinainen päähenkilö vetäytyi dokumentista, jouduimme etsimään tilalle uusia henkilöitä. Kuvauslupapaperit hoidin kuvattavien kanssa kuvausten yhteydessä, ja Aralis-kirjastokeskuksen kuvausluvan pyysin etukäteen sähköpostilla kirjastonjohtajalta.

Dokumentin toimittajana annoin haastateltaville etukäteen hieman lisätietoa aiheesta, jotta he pystyivät varautumaan puhumaan tietyistä asioista. Tämä johti osittain siihen, että haastateltavat valmistautuivat liikaakin aiheeseen. He olivat ehkä jopa päättäneet jo etukäteen mitä aikovat sanoa, joten yllätyksellisyyden vuoksi tein myös hieman

aiheesta poikkeavia kysymyksiä lisätäkseni spontaaniutta laajempien vastausten toivossa.

Ainoastaan yksi haastateltavista halusi saada melko täsmällisen kuvan siitä, millaisia kysymyksiä hänelle esitetään, joten hän pystyi valmistautumaan parhaiten haastatteluun etukäteen.

Dokumentissa käytettiin myös paljon hypoteeseja, kuten esimerkiksi ”suomen kielen opiskelu on vaikeaa”. Etenkin haastattelutilanteissa haastateltavilta saatettiin kysyä heidän mielipidettään jostakin hypoteesista tai väittämästä.

Monipuolisten vastausten saamiseksi pyrimme ottamaan huomioon seuraavat kolme asiaa:

- suomen kielen merkitys työelämässä: Haapaniemen työvoimatoimisto
- suomen kielen merkitys opiskelussa: yliopisto-opettaja
- suomen kielen merkitys jokapäiväisessä elämässä, yli 20 vuotta Suomessa asunut maahanmuuttaja.

Haastateltavat antoivat laajoja vastauksia, ja olimme erittäin tyytyväisiä ohjaajan kanssa haastatteluihin ja niiden sisältöön. Jälkikäteen voikin todeta, että puolistrukturoitu haastattelu oli hyvä menetelmä tiedon ja aineiston keruuseen.

Haastattelukysymysten laatiminen oli suhteellisen helppoa, koska aihe oli mielestäni mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Haastateltavilta kysyttiin mm.:

- Miten suomen kieli eroaa muista eurooppalaisista kielistä?
- Millainen prosessi on oppia suomen kieltä?
- Onko suomen kieli vaikea vai erilainen?
- Miksi suomen kieltä on niin vaikea oppia?
- Mitä voisi tehdä, jotta suomen kieltä olisi helpompaa oppia?
- Mikä on kielitaidon merkitys työelämässä?

Haastateltavia pyydettiin myös kertomaan, millainen suhde heillä on suomen kieleen ja sen oppimiseen.

4.2.2 Kuvaukset sisältöä tukemassa

Pidimme ohjaajan kanssa suomen kielen osaamista työelämässä tärkeänä, joten oli loogista mennä kuvaamaan Helsingin työvoimatoimistoon maahanmuuttajia työhaussa. Muina kuvattavina oli suomen kieltä maahanmuuttajille opettava yliopisto-opettaja sekä Tunisiasta Suomeen runsas parikymmentä vuotta sitten muuttanut työssä käyvä henkilö. Tämän lisäksi myöhemmin ilmeni, että ohjaaja kuvasi vielä ylimääräisen otoksen ulkomaalaistaustaisesta tuttavastaan, joka kertoi suomen kielen oppimisestaan.

Kolmen eri kuvauskerran jälkeen ohjaajan mielestä tarvittaisiin vielä lisää kuvausmateriaalia, joten otin yhteyttä kansalaiskirjastoon ja pyysin sinne kuvauslupaa. Sain kuitenkin vastauksen, että kuvaus ei onnistu remontin ja muuton vuoksi. Otettuani yhteyttä Aralis-kirjastokeskuksen johtajaan sain kuvausluvan, ja pääsisimme ottamaan sinne kuvituskuvaa.

Aloitimme kuvaukset Helsingin Haapaniemen työvoimatoimistossa 27.11.2012. Sovimme tapaamisesta ohjaajan kanssa koululle runsaasti ennen kuvausta, jotta ehdimme ottaa kaluston mukaan ja siirtyä kuvauspaikalle valmistelemaan kuvausta. Olimme Haapaniemessä hyvissä ajoin ennen kuvausaikaa, ja meille jäi runsaasti aikaa valmistautumiseen. Kaluston kasaaminen ja tuominen kuvauspaikalle veivät yllättävän paljon aikaa. Haapaniemen työvoimatoimistolla meitä oli vastassa haastateltavamme Maahanmuuttajapalvelujen yksikön paikallisjohtaja Marjatta Erharuyi Helsingin työ- ja elinkeinotoimistosta. Kasasimme kuvausvälineet kuntoon. Ohjaaja hoiti äänityksen ja kuvaamisen. Minä hoidin haastattelun. Kuvauksen loppuvaiheessa ilmeni kuitenkin iso ongelma. Ohjaaja sanoi, että kuvaus pitää ottaa uudestaan, koska ääni ei onnistunut. Meille tuli melko kiire, sillä haastateltavallamme oli tiukka aikataulu. Kuvaus onnistui toisella yrityksellä.

Toisen kuvauksen teimme 4.1.2013 Toukolassa. Haastattelimme yliopisto-opettaja Leila Whitea, joka on opettanut jo pitkään suomea maahanmuuttajille. Sovimme ohjaajan kanssa tapaamisesta koululla aamulla, jotta ehtisimme kuvauspaikalle kello kymmeneksi. Alustava suunnitelma oli mennä kuvauspaikalle ohjaajan autolla, mutta hän ilmoitti yllättäen, että auto oli korjaamolla. Näin ollen jouduimme liikkumaan bussilla, mikä oli varsin hankalaa isojen kuvauskalustojen kanssa. Onneksi olimme varanneet runsaasti aikaa kuvauspaikalle siirtymiseen, ja ehdimme Leila Whiten luo ajoissa.

Kuvauspaikalle saavuttuamme kokosimme kaluston ja kuvasimme sovitussa aikataulussa. Kuvauksen jälkeen palasimme koululle palauttamaan kaluston.

Kolmannen kuvauksemme teimme 27.1.2013 Espoon Kivenlahdessa. Sovimme että menisimme kuvaamaan dokumenttia tuttavani Moldi Arouin luokse aikaisin iltapäivällä. Olin esittänyt kuvattavalle tarkemmin puhelimesta, mitä dokumentissa yritetään saavuttaa ja mikä sen tarkoitus on. Kerroin vielä aiheesta tarkemmin koko perheelle, samalla kun pystyimme kuvauskalustoa ohjaajan kanssa. Keskusteluiden jälkeen pääsimme kuvaamaan Moldin perhettä ruokailun ohessa. Ohjaaja otti paljon erilaisia kuvakulmia ja saimme erinomaista kuvausmateriaalia. Ennen varsinaista kuvausta keskustelimme pitkään haastateltavan kanssa maahanmuuttajien asemasta Suomessa, ja myös Moldin vaimo osallistui keskusteluun mielenkiintoisilla kommentteilla. Hän ei halunnut kuitenkaan tulla haastateltavaksi. Sen jälkeen teimme haastattelun Moldin kanssa, jossa hän kertoi omasta suomen kielen oppimisestaan. Tämän jälkeen menimme vielä tekemään muutaman kuvauksen ulkona, joilla saisimme hyvän loppukohdauksen dokumentille. Kuvaus oli aiempiin kuvauksiin verrattuna huomattavasti pidempi, sillä lähdimme kuvauksista kotiin vasta myöhään iltapäivällä.

Neljäs kuvaus tapahtui Aralis-kirjastokeskuksessa Hämeentiellä 2.4.2013. Sovin ohjaajan kanssa, että tapaamme iltapäivällä suoraan kirjastossa. Tarkoituksena oli mennä tekemään ensin kuvaus, ja sen jälkeen koululle editoimaan ja suunnittelemaan dokumentin jatkotyöstämistä. Menimme kirjastoon, ja siellä esitin kirjastonhoitajalle sopimusluvan. Ohjaaja sanoi minulle, että hän haluaisi minun olevan toimittajana kuvissa ja kertovan spiikeissä yleisesti maahanmuuttajista ja kirjastoista. Sanoin, että se on haastavaa ilman valmistautumista, mutta saimme kuitenkin tehtyä osuuden. Ohjaaja otti myös paljon kuvituskuvaa, jossa myös minä olin mukana. Kuvituskuvissa olin muun muassa kirjaston tietokoneella ja luin todella paksua Suomen kielioppikirjaa. Hienoiman otoksen mielestäni saimme, kun otimme kirjastosta yleiskuvaa hissistä. Ohjaaja hoiti kuvaamisen todella ammattimaisesti, vaikka meillä ei ollut ennakkokuvaussuunnitelmaa. Koko kuvauksen käytimme reilun tunnin.

Kirjastossa kuvaaminen oli haastavaa, koska siellä oli myös muita ihmisiä. Yhdessä otoksessa, jossa kerroin spiiikkiä, tuli taakseni yksi mies ihmettelemään, mitä oikein tapahtuu. Jouduimme tapauksen vuoksi tekemään uuden otoksen. Jouduimme myös odottamaan välillä, että voimme kuvata tyhjällä käytävällä, sillä käytävillä olevat ihmiset olisivat häirinneet otoksia.

Koska aiempi päähenkilö oli vetäytynyt dokumentista, meillä oli niin sanotusti yhden kuvattavan vaje. Ohjaaja päätti, että hän tekisi vielä yhden lisähaastattelun tuttavansa kanssa. Kyseisessä kuvauksessa minä en ollut paikalla, enkä tiedä kuinka kuvaus tapahtui.

4.3 Jälkituotanto

4.3.1 Aikataulut

Alustavan työsuunnitelman mukaan kuvaukset tehdään marraskuu 2012 – helmikuu 2013 välisenä aikana. Leikkaus tapahtuu helmi-maaliskuussa 2013. Äänityöskentelyyn varataan helmi-maaliskuu ja viimeistely tehdään huhtikuussa 2013. Dokumentin valmistumisajankohdaksi sovittiin huhtikuun loppu 2013.

4.3.2 Leikkaus

Etsittyäni päähenkilöä ilman tulosta eivätkä ohjaajankaan yritykset onnistuneet, aikataulut alkoivat painaa päälle ja editointityöhön oli ryhdyttävä sillä materiaalilla, mikä meillä oli kasassa. Mielestämme kuvamateriaalia oli riittävästi ja se oli tarpeeksi monipuolista. Ohjaaja aloitti kuvamateriaalin läpikäynnin ja leikkauksen. Ilmoitin tuottajan roolissa hänelle, että pääpaino projektissa on Moldin kuvausosuuksissa, ja muut kuvaukset rakentuvat loogisesti hänen ympärilleen. Tähän päädyin myös siksi, että kotona kuvaukset olivat lämminhenkinen ja rennon tuntuinen tapahtuma. Kuvattavat henkilöt esiintyivät kotonaan arkipäivän oloissa antaen autenttista kuvaa siitä, millaista elämää maahanmuuttajaperhe elää Suomessa.

Ohjaaja hoiti ensimmäisen leikkausvaiheen. Seuraavassa vaiheessa minä tulin mukaan ja hiomme dokumentin etenemisvaihetta ja kuvausosuuksien yhteensovittamista. Kun ohjaaja sai leikattua dokumentin melkein valmiiksi, sovimme, että teemme lopuksi vielä yhdessä leikkauksen hienosäädön ja sovitimme musiikin dokumenttiin.

4.3.3 Ääni, musiikki ja grafiikka

Äänenlaatu ensimmäisessä kuvauksessa ei ollut riittävän hyvä, joten jouduimme kuvaamaan uudestaan. Pahoitellessamme tilannetta haastateltava oli erittäin ymmärtäväinen, ja pystyimme kuvaamaan uudelleen, vaikka haastateltavan aikavaraus ylittyi. Myös Aralis-kirjastossa ensimmäisen kuvauksen äänitys epäonnistui, mutta korjauksen jälkeen saimme hyvän otoksen.

Ehdotin, että musiikki valittaisiin Find The Tunen valikoimasta, ja tyyllilajiksi sopisi erittäin hyvin itämainen musiikki. Ohjaajalla oli hieman erilainen suunnitelma, mutta päädyimme kuitenkin musiikkivalintaan ajanpuutteen vuoksi.

Dokumentin grafiikka koostui vain alku- ja lopputeksteistä. Laadin lopputekstit yhdessä ohjaajan kanssa, hyväksytin ne ohjaavalla opettajalla ja annoin ne ohjaajalle elokuvaan liitettäväksi.

5 Tulokset ja johtopäätökset

Seuraavassa pohdin, miten projekti onnistui tuotannon eri vaiheissa tuotannon ennakkosuunnittelusta jälkituotantoon asti sekä tuottajan että toimittajan näkökulmista. Kerroin, miten roolien sujuminen onnistui dokumentissa ja millaisia haasteita ne toivat tuottaja-toimittajalle prosessin edetessä. Lisäksi pohdin, miten työskentely suomea ei äidinkielenä puhuvien henkilöiden kanssa vaikutti kaksoisrooliin ja kommunikaatioon. Lopuksi pohdin, miten tällaisia tuotantoja voitaisiin kehittää.

5.1 Tuotannon ennakkosuunnittelu

Projektin jälkeen voin todeta, että arvostan ennakkosuunnittelua erittäin paljon. Olisi hyvä ottaa huomioon mitä pienimmätkin asiat, jos jokin menee vikaan kuten esimerkiksi miten toimia, jos kuljetus kuvauspaikalle ei onnistu tai jos joku kuvattava henkilö jättyy pois.

Toimittajan tehtävänä oli laatia haastattelukysymykset. Ohjaaja kertoi pääpiirteittäin, mitä hän haluaisi kysyä, ja minun tuli laatia kysymykset. Katsoimme vielä yhdessä

kysymykset läpi, jotta haluttava tieto saataisiin esille haastatteluiden yhteydessä. Toimittajana minun piti miettiä myös keitä tullaan haastattelemaan sekä mistä oppilaitoksista ja organisaatioista heitä voisi etsiä. Tausta-aineistoon piti perehtyä mahdollisimman hyvin, joka tässä tapauksessa oli maahanmuuttajien suomen kielen oppiminen ja oppimisprosessin haasteet ja vaikeudet.

On erittäin tärkeää suunnitella koko prosessi huolella etukäteen: Lisäksi on sovittava tarkkaan työjako etenkin vain kahden henkilön tekemässä dokumentissa. Mielestäni tehtäväkseni tuli sellaisia osuuksia, joista emme olleet sopineet. Myös aikataulut on sovittava mahdollisimman tarkkaan, sillä tuotanto on kallista. Otin alusta pitäen tuottajana erittäin aktiivisen roolin ja kyselin jatkuvasti ohjaajalta missä mennään ja mitä seuraavaksi tapahtuisi. Tuntui siltä, että dokumentin sisältö laajeni koko ajan isommaksi ja isommaksi kokonaisuudeksi, jonka työstäminen tulisi olemaan todella haasteellista – ottaen huomioon jo suunniteltu valmistumisajankohtakin.

5.2 Kuvaukset

Mitään varsinaisia ennakkosuunnitelmia ei meillä ollut valmiina paperilla paitsi tuotantosuunnitelma. Ohjaajan mielestä kuvauksiin piti mennä suoraan ilman sen kummempia suunnitelmia, ja sitten katsotaan mitä saadaan aikaan paikan päällä. Kuvauskäsikirjoitus on kuitenkin tehtävä, jotta kaikki tarvittava tulisi mukaan ja toimittaja voisi valmistautua haastatteluun. Tyydyimme lopulta ohjaajan päässä suunnittelemaan malliin, joka toimi kuitenkin varsin hyvin.

Aralis-kirjastokeskuksessa jouduin puhumaan spiikit spontaanisti kuvauksen yhteydessä. Onneksi olin toimittajana tehnyt taustatyötä, joten olin asiantuntevan ja rauhallisen oloinen. Ammattimaisissa tuotannoissa tämä ei olisi ollut mahdollista.

Ottaen huomioon liian vähäisen ennakkovalmistautumisen, kuvaukset onnistuivat kohutuullisesti ja kuvattavien kanssa keskusteleminen oli luontevaa ja sujuvaa. Haastateltavat myös ymmärsivät, että olimme opiskelijoita, jolloin kaikki ei välttämättä sujuisi täysin ammattimaisesti.

5.3 Jälkituotanto

5.3.1 Aikataulut ja niiden toteutuminen

Ensimmäisen kuvaus tehtiin marraskuun lopussa 2012 ja viimeinen vasta huhtikuun alussa 2013. Kuvattavien henkilöiden löytämiseen kului paljon aikaa, sillä jo aiemmin lupautuneet henkilöt peruivat osallistumisensa projektiin. Uusien etsiminen oli kovan työn takana. Lisäksi aikaa kului jostain syystä aivan liian paljon kuvausten välissä, eikä projekti tuntunut edistyvän millään eteenpäin. Lopuksi tuli valtava kiire, jotta dokumentti valmistuisi lukuvuoden loppuun mennessä. Viimeiset hienosäädöt saatiin tehtyä siten, että dokumentti valmistui toukokuun toiseksi viimeisellä viikolla.

5.3.2 Leikkaus

Erinäisten syiden ja ohjaajan omien aikataulujen vuoksi leikkaukseen oli vain reilu viikko aikaa, jotta dokumentti valmistuisi ajallaan. Myös vapaana olevan editointiluokan saaminen käyttöön oli vaikeaa, sillä luokat olivat kovassa käytössä lukuvuoden loppuviikkoina. Leikkauksen ohjaaja hoiti itsenäisesti, ja annoin myöhemmin omat kommenttini siihen sekä katsoin dokumentin, vastasiko se yhdessä sovittuja näkemyksiä.

Leikkauksen edetessä ilmeni, että ohjaaja oli kuvannut itse osuuksia, joista en tuottajana tiennyt mitään. Mm. katusoittajien kuvaaminen Helsingissä oli ohjaajan hoitama kuvaus, josta hän ei ollut maininnut minulle. Ohjaaja halusi tämän otoksen mukaan dokumenttiin, jolloin sanoin, että jos kuvattavilta ei ole pyydetty lupaa eikä musiikki ollut tiedossa, ei otosta voida ottaa mukaan. Varmistin vielä asian opinnäytetyön ohjaajalta. Lopulta keskustelun ja pohdinnan jälkeen luovuimme katusoittajien osuudesta dokumentissa.

5.3.3 Ääni, musiikki ja grafiikka

Koska ohjaajalla oli kiire dokumentin leikkauksessa, etsin musiikin Find The Tunesta ja ehdotin hänelle muutamia itämaisia kappaleita. Ohjaaja halusi käyttää omaa musiikkia, mutta sanoin hänelle, että meillä ei ole oikeuksia käyttää sitä dokumentissa. Sanoin että voimme käyttää Find The Tunen musiikkia täysin vapaasti, ja hän voisi etsiä sieltä kappaleita. Ohjaaja sanoi, että hän haluaa suomalaista musiikkia dokumenttiin, mutta

kiireellisten aikataulujen vuoksi hänellä ei ollut kuitenkaan aikaa etsiä sopivaa musiikkia. Täten tyydyimme ehdottamiini kappaleisiin, joista valittiin lopulta vain yksi dokumentin taustamusiikiksi. Laadin dokumentin lopputekstit, jotka hyväksytin ja annoin ohjaajalle sovitettavaksi dokumenttiin.

6 Yhteenveto

Tuottajana toimimisesta minulla ei ollut paljon aiempaa kokemusta. Opintoihin liittyvässä aiemmassa opiskelijoiden dokumenttiprojektissa olin kuitenkin saanut hyvää osaamista dokumenttituotannosta.

Keskeisin haaste tässä tuotannossa oli kieli. Tuottaja-toimittajan oli osattava tulkita ohjaajan ja maahanmuuttajien kommentteja ja otettava huomioon kohdemaasta tulleen tausta ja kulttuuri. Joskus työn edetessä tuntui siltä, että en aina ymmärtänyt, mitä ohjaaja-käsikirjoittaja tarkoitti ja mitä hän halusi minulle viestiä. Tästä huolimatta uskon onnistuneeni tehtävissäni erittäin hyvin.

Myös kulttuuriset erot vaikuttivat projektin kulkuun. Esimerkiksi aikatauluissa pysyminen oli ajoittain vaikeaa. Kunnioitan ja arvostan kanssaihmisistä ilman ennakkosenteistä mistä kulttuurista tai uskontokunnasta he sitten tulevatkin. Lisäksi olen perehtynyt kirjallisuuden avulla eri kulttuurien historiaan, uskontoihin ja arvomaailmaan.

Dokumenttituotannon toteuttaminen oli iso haaste, erityisesti myös siksi, kun hoidin kahta roolia samanaikaisesti. Lupautuessani dokumenttiprojektiin mukaan tuottajaksi olin siinä uskossa, että minun tehtäväni olisi paperiasioiden hoitaminen, eli budjetin ja tuotantolupahakemuksen tekeminen, kuvauslupien hankkiminen sekä aikataulutus. Projektin edetessä tehtävieni määrä lisääntyi jatkuvasti.

Alussa hoidettavien asioiden määrä oli valtava, ja tiukalla itsensä kontrolloinnilla ja työlistan avulla asiat tuli hoidettua. Lisäksi yhteydenpito omaan opinnäytetyön ohjaajani antoi voimia ja uskoa, että kyllä tästä selvitään.

Koska varsinaiset kuvauskäsikirjoitukset puuttuivat, olin kuvausten alkaessa epätietoinen, mitä tulee milloinkin tapahtumaan ja miten paljon kuvausmateriaalia saadaan

tehtyä. Ennen varsinaisia kuvauksia olisi hyvä käydä tuottajan kanssa läpi mitä, miten ja ketä kuvataan.

Kuvattavien henkilöiden etsiminen ja yhteydenpito heihin oli todella hankalaa ja aikaa vievää. Hoidin keskustelut suurimmaksi osaksi puhelimella, sillä sähköpostien lähettäminen ja niihin vastauksien odottaminen oli hidasta. Kun lisäksi ennakolta sovittu päähenkilö vetäytyi projektista, jouduimme turvautumaan ratkaisuun, jossa päähenkilönä toimi hyvä ystäväni Moldi Arroui. Hänen kotonaan saimme kuvattua erittäin hyvää aineistoa, joten se lohdutti ja auttoi mielestäni projektin onnistumista.

On tärkeää sopia dokumentin työnjaosta etukäteen ja myös pitäytyä siinä. Dokumentin työstämisessä tuli paljon sellaisia asioita esille, joita ei osattu tai ymmärretty ottaa huomioon suunnitteluvaiheessa. Jouduin pariin otteeseen tekemään spiikit täysin valmistautumatta, koska emme olleet ohjaajan kanssa sopineet varsinaisesti koska ja missä tilaisuudessa niitä tarvitaan. Onneksi olin perehtynyt dokumentin aiheeseen hyvin, joten yllättävänkin tilanteen tullessa eteen osasin hoitaa spiikit kohtuullisen uskottavasti ja rauhallisesti.

Mietin monesti, kumman työ on tärkeämpää työn sujuvuuden kannalta – tuottajan vai toimittajan. Molemmat roolit ovat tärkeitä ja työläitä projektin onnistumisen kannalta. Tuottajan pitää hallita kokonaisuus ja olla aktiivinen. Toimittajan on tehtävä todella huolella taustatyö sekä perehdyttävä dokumentin aiheeseen, jotta lopputulos on uskottava ja totuudenmukainen.

Myös improvisoinnilla ja heittäytymisellä on iso merkitys dokumenttiprojektin onnistumisen kannalta, kun asiat eivät menekään niin kun on suunniteltu. Varasuunnitelma olisi hyvä olla aina valmiiksi mietittynä, sillä yllättäviä tilanteita tupsahtaa eteen lähes väistämättömästi.

Dokumentin sisältö ja näkökulma on syytä selventää kaikille tuotantoon osallistuville, jotta matkan varrella asiat eivät rupea rönsyilemään eikä puututa epäoleellisiin asioihin. Tällöin varsinainen idea ja tavoite saattavat hämärtyä, kun ruvetaan tavoittelemaan ”kuuta ja tähtiä”.

Ratkaisevan tärkeää on työryhmän jäsenten motivaatio, ahkeruus ja ammatillinen taito projektin työstämisessä. On luotettava omiin kykyihin ja osattava olla riittävän määrä-

tietoinen ja kunnianhimoinen. Yhteistyön on sujuttava kitkattomasti ja yhteisymmärryksessä kaikkien työryhmän jäsenten kesken.

Dokumentin työstämisprosessin aikana opin, että vastoinikäymisten ilmaantuessa pitää vain jaksaa olla positiivinen ja ”puhaltaa lisää tulta pesään” -hengessä edetä vaihe vaiheelta. Kaiken kaikkiaan projekti oli työläs, hankala ja paljon aikaa vievä kokemus, mutta tuottajana ja toimittajana oleminen onnistui mielestäni kuitenkin hyvin. Dokumentissa mukanaolo selkeytti käsitystäni koko tuotantoprosessin vaativuudesta ja siitä valtavasta työmäärästä, jota dokumentin tuottaminen tuo tullessaan.

Erinomainen asia oli mielestäni se, että meillä ei tullut ohjaajan kanssa eripuraa dokumenttia tehtäessä. Ongelmalliset tilanteet kävimme läpi keskustelemalla, ja mielestäni pääsimme joka kerta molempia tyydyttävään lopputulokseen.

Jälkikäteen ajateltuna dokumentin tekeminen kahden henkilön voimin oli rankkaa, eikä kaikkiin asioihin voinut keskittyä täysillä. Esimerkiksi äänen kanssa meillä oli muutama otteeseen ongelmia. Tämän ongelman olisi voinut korjata helposti, mikäli meillä olisi ollut tekijä, joka olisi keskittynyt pelkästään äänittämiseen ja äänen laatuun. Tiedostimme kuitenkin tämän ongelman, kun päätimme tehdä dokumentin kahdestaan.

Mielestäni dokumentti ja sen koko prosessi oli todella haastava ja mielenkiintoinen kokonaisuus. Koimme ohjaajan kanssa paljon vastoinkäymisiä, mutta myös onnistumisia. Suurimmat ongelmat *Kaunis – mutta erilainen* -dokumentin tekemisessä olivat ammattitaidon puute sekä kielelliset haasteet. Runsaat vastoinkäymiset kuitenkin vain vahvistivat taistelumoraalia ja sitä tunnetta, että haluamme saada projektin kunnialla loppuun.

Ammattilaistuotannoissa käyttämämme toimintatavat eivät olisi koskaan olleet suvaittavia, sillä käytimme mielestäni liikaa improvisaatiota. Myös aikataulujen pettäminen olisi ollut suuri ongelma ammattituotannossa, sillä kaikki aika maksaa.

Koimme suurimmat kielelliset ongelmat ennakkosuunnittelussa ja käsikirjoitusvaiheessa prosessin aikana. Kommunikaatio oli osittain hankalaa ja aikaa vievää, koska jouduimme käymään todella perusteellisesti tuotannon eri vaiheet ja tehtävät läpi. Ohjaaja oli kuitenkin oma-aloitteinen ja teki töitä hyvällä työmoraalilla. Kielellisistä puutteista huolimatta dokumenttielokuvan tekeminen oli mielenkiintoinen ja antoisa prosessi.

Lähteet

Kirjallisuus ja verkkolähteet

Aaltonen, Jouko 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa - Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Like.

Aaltonen, Jouko 2011. Seikkailu todellisuuteen, dokumenttielokuvan tekijän opas. Helsinki: Like.

Bertling Sirpa, Rantala Teija, Saksala Elina, 2007. Tuottajan työ. Helsinki: Edita Prima Oy.

Gestrin-Hagner, Maria 2013. Hufvudstadsbladet. Huvudstadsregionen blir en globaliserad metropol. Julkaistu 10.02.2013. (luettu 12.2.2013).
<http://hbl.fi/lokalt/2013-02-09/huvudstadsregionen-blir-en-globaliserad-metropol>

Helsingin kaupungin tietokeskus 2013. Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2013–2030. Tilastoja 2013:5 [verkkojulkaisu]. Julkaistu 11.2.2013. (luettu 12.2.2013)
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/13_02_11_Tilastoja_5_Vuori.pdf

Helsingin kaupungin tietokeskus 2012. Tilastoja 2012:23. Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2011/2012 ja väestönmuutokset vuonna 2011 [verkkojulkaisu]. Julkaistu 28.6.2012. (luettu 13.3.2013)
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_06_28_Tilastoja_23_Peuranen.pdf

Holm Pasi, Hopponen Anneli, Lahtinen Markus, 2008. Pellervon taloudellinen tutkimuskeskus PTT. Helsinki. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja nro 210. Maahanmuuttajien työkyky 2008 [verkkojulkaisu]. Julkaistu 30.9.2012. (luettu 30.9.2013)
http://www.ptt.fi/dokumentit/mamuraporttiptt_0711081414.pdf

Saksala, Elina 2008. Asiaa ruudussa. Tv-dokumentin anatomia. Helsinki: LIKE.

Tilastokeskus 2011. Suomen virallinen tilasto (SVT). Väestörakenne 2011 [verkkojulkaisu]. Julkaistu 30.11.2012. (luettu 12.2.2013)
http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2012. Suomen virallinen tilasto (SVT). Väestörakenne 2012 [verkkojulkaisu]. Julkaistu: 22.3.2013. (luettu 23.3.2013)
http://www.stat.fi/til/vaerak/2012/vaerak_2012_2013-03-22_tie_001_fi.html

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Maahanmuuttajabarometri 2012 [verkkojulkaisu]. TEM raportteja 11/2013. Julkaistu 22.2.2013. (luettu 23.3.2013)
http://www.tem.fi/files/35826/Maahanmuuttajabarometri2012_11_2013.pdf

Työterveyslaitos 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Osaaminen, työ ja hyvinvointi. [verkkojulkaisu]. Julkaistu 28.2.2009. (luettu 30.9.2013)
http://www.hare.vn.fi/upload/Julkaisut/13135/4572_Setu_9-2009.pdf

Haastattelut

Erharuyi, Marjatta 2013. Maahanmuuttajapalvelujen yksikön paikallisjohtaja. Helsingin työvoimatoimisto. Haastattelu: 27.11.2012.

Arroui, Moldi 2013. Yrittäjä. Haastattelu: 27.1.2013

White, Leila 2013. Lehtori. Haastattelu: 4.1.2013

Rashid, Fayez Nejad 2013. Muusikko. Haastattelu: 20.2.2013

Muu aineisto

Työpäiväkirja (7.11.2012–22.5.2013). Tekijän hallussa.

DVD: Kaunis – mutta erilainen

Työsuunnitelma

Kaunis – mutta erilainen

SYNOPSIS

Elokuva kertoo suomen kielen opiskelusta ulkomaalaisten näkökulmasta. Pitkään Suomessa asunut kurditaustainen päähenkilö kertoo suomen kielen opiskelustaan ja millainen prosessi se on ollut.

Dokumentissa paneudutaan myös suomen kielen oppimisen haasteisiin sekä suomen kielen osaamisen vaikutukseen työelämässä.

Dokumentin kesto ~ 15 min.

Formaatti: PAL 16:9 25fps HD 1080p

TYÖRYHMÄ

Tuottaja ja toimittaja: Kim Räisänen

Käsikirjoitus ja ohjaus: Khosro Azizi Asl

Kuvaus, ääni ja leikkaus: Khosro Azizi Asl

AIKATAULU

Kuvaukset: Marraskuu 2012 – Helmikuu 2013

Jälkituotanto:

Leikkaus: helmikuu – maaliskuu 2013

Ääni: helmikuu – maaliskuu 2013

Viimeistely: huhtikuu 2013

Dokumentti valmis 30.4.2013

MUSIIKKI

Find the Tune – Metropolian musiikkipankki